

ma az oszcillátorspektrumból levezethető. Ennek során a négyzetgyök függvény kétértékűségével kapcsolatos 2:1 viszony fontos konzekvenciákkal jár, nevezetesen azzal, hogy az oszcillátorállapotoknak csak a fele felel meg a H-atom állapotainak.

Érdekes megjegyezni, hogy a cikkünkben tárgyalt oszcillátor–bolygómozgás kapcsolat a konform leképezések elméletével tovább általánosítható: két centrális, r^a , illetve r^A -val arányos erőterbeli mozgás egymásba vihető, ha $(a+3)(A+3) = 4$ [3]. Például $a = 1$ az oszcillátor, és ennek „duálisa” $A = -2$, azaz a bolygómozgás.

A Szerző köszönetet mond *Sükösd Csabának* érdeklődéséért és hasznos tanácsaiért.

Irodalom

1. BUDÓ ÁGOSTON: *Mechanika* – Negyedik kiadás. Tankönyvkiadó, Budapest, 1965.
2. P. KUSTANHEIMO, E. STIEFFEL – J. Reine Angew. Math. 218 (1965) 204
3. V.I. ARNOLD: *Huygens & Barrow, Newton & Hook* – Birkhäuser 1990.
4. GYÖRGYI GÉZA: *A Kepler-probléma „rejtett” szimmetriáiról* – Fiz. Szle. 18 (1968) 142; *Dinamikai szimmetriák* – (tud. doktori értekezés). Magy. Fiz. Folyóirat 20 (1972) 45
5. lásd például P.A. HORVÁTHY: *A Rutherford-féle szórásról* – Fiz. Szle. 54 (2004) 67

DOKUMENTUM

AZ UNESCO ÉS A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSRE NEVELÉS NEMZETKÖZI ÉVTIZEDE, 2005–2015

Mary Joy Pigozzi

az UNESCO Minőségi Nevelés Támogatása Osztály igazgatója

Az Egyesült Nemzetek Közgyűlése a társadalmilag kívánatos, gazdaságilag működőképes és a környezetvédelmet segítő erőfeszítések támogatására 2002. december 20-án egyhangú határozatot hozott a *Fenntartható Fejlődésre Nevelés Nemzetközi Évtizede* (Decade of Education for Sustainable Development, DESD) megrendezéséről 2005–2015 között. A határozatban fő szervezőként az ENSZ Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezetét (UNESCO) nevezték meg.

Mozgalom az Évtized megrendezéséért

Az ENSZ 1985 óta folyamatosan szervez Nemzetközi Évtizedeket. Ezek célja a figyelemfelhívás egyes globális jelentőségű problémákra, és nemzetközi mozgalom indítása megoldásuk érdekében. A *Fenntartható Fejlődésre Nevelés Nemzetközi Évtizede* ötletét a japán kormány vetette fel először a *Fenntartható Fejlődés Világsúcs* (World Summit for Sustainable Development, WSSD) előkészítő bizottságában (Bali, Indonézia, 2002. június). A javaslatot a WSSD legfelső vezetésének johannesburgi konferenciáján, 2002 szeptemberében fogadták el, és három hónappal később az ENSZ Közgyűlésének 57. ülészakán egyhangúlag 2005. január 1-jét jelölték meg az Évtized kezdetéül.

Az Évtized célkitűzései

A Johannesburgi Csúcson a *Fenntartható Fejlődésre Nevelés Nemzetközi Évtizede* tervével elismerték, hogy jelentős igény van a fenntartható fejlődés témáinak bevezetésére a nevelési rendszerek minden szintjén, ez az alapja

a szükséges változások megvalósításának. Az Évtized célja az oktatásnak és nevelésnek mint az emberiség fenntartható fejlődése kulcsának támogatása és a *Fenntartható Fejlődésre Nevelés* (Education for Sustainable Development, ESD) innovatív céljainak, programjainak és gyakorlatának fejlesztésére kialakítandó nemzetközi együttműködés erősítése.

A kormányokkal megtárgyalták, milyen intézkedések szükségesek ahhoz, hogy az UNESCO által kidolgozott irányelvek alapján 2005-ben nevelési stratégiájuk és tevékenységi terveik átalakításával elindíthassák az *ENSZ Fenntartható Fejlődésre Nevelés Nemzetközi Évtizedét*.

A fenntartható fejlődés haladó gondolat

Az elnevezés az 1980-as években keletkezett, amikor – elsősorban a környezeti ártalmak és a természeti források várható kimerülése miatt – sürgetően vetődött fel a gazdasági és társadalmi egyensúly megszilárdításának igénye. Mérföldkövet jelentett az 1972-es *Az Emberi környezetért* címmel Stockholmban rendezett ENSZ-konferencia. Svédországban nagy figyelmet fordítanak a környezetvédelemre, és az erőforrások megőrzése céljából számos minisztériumot és nem kormányzati szervezetet (Non-governmental Organisation, NGO) hoztak létre. A konferencia utáni években a világ országai felismerték, hogy alaposabban kell feltárni a környezet, a természeti erőforrások, valamint a társadalmi–gazdasági folyamatok – például a szegénység és elmaradottság – közötti összefüggéseket.

Fordította *Menczel György*.

Környezet és Fejlődés Világbizottsága

A *Környezet és Fejlődés Világbizottsága* (World Commission on Environment and Development) által kiadott *Közös Jövőnk* című kiadvány 1987-es megjelenése után világszerte felértékelődött a fenntartható fejlődés fogalma. Az ENSZ Közgyűlésének 1983-as 38/161. sz. határozata támogatta bizottság megalakítását a következő feladatok elvégzésére:

- Ismételten vizsgálat tárgyává kell tenni a környezet és a fejlődés körébe tartozó legfontosabb témákat, fogalmazzanak meg ezekkel kapcsolatos innovatív, konkrét, reális célkitűzéseket.

- Erősítsék a nemzetközi együttműködést, és tegyenek javaslatokat ezek új formáira azért, hogy az irányelveket és a változtatásokat meg lehessen valósítani.

- Ösztönözzék a kormányokat, a nem kormányzati és gazdasági, valamint más civil szervezeteket arra, hogy igyekezzenek a problémákat megérteni, és tegyenek minél többet a megoldásuk érdekében.

A Föld-csúcs

A fenntartható fejlődés volt 1992-ben a Rio de Janeiróban megrendezett ENSZ *Környezet és Fejlődés Konferenciája* (UNCED), vagy röviden a *Föld-csúcs* témája. Ezen részt vettek kormánytagok, nemzetközi szervezetek, NGO-k és civil szervezetek képviselői, hogy megtárgyalják a jövő évszázad kihívásait, és globális tervet dolgozzanak ki a teendőkről. Az *Agenda 21* néven ismert akcióprogram egész sor, minden részletre kiterjedő irányelvet tartalmazott a kormányok, valamint a fenntartható fejlődésben érdekelt más szervezetek számára. Javasolták, hogy a gazdasági, szociális és környezeti kérdéseket együtt tárgyalják a szegénység, az emberi méltóság, az életminőség és globális környezetvédelem problémáival.

Több mint 170 ország fogadta el az *Agenda 21*-et és a *Riói Nyilatkozat a Környezetről és Fejlődésről* című dokumentumot. Elkötelezték magukat, hogy „globális partnerséget vállalnak azért, hogy megőrizzék, védelmezzék és helyreállítsák a Föld ökoszisztémájának egészségét és integritását”. A hangsúlyt a nemzeti, regionális és lokális szintű fejlesztési stratégiákra, és a fenntartható fejlődést előmozdító folyamatokra helyezték. Az UNCED célkitűzéseinek megvalósítására 1992-ben létre hozták az *ENSZ Fenntartható Fejlődés Bizottságát* (UN Commission on Sustainable Development), amely minden szinten ellenőrzi a Föld-csúcson hozott határozatok végrehajtását, beszámolót készít erről, és fóruma a fenntartható fejlődésre vonatkozó nemzetközi és döntések megtárgyalásának.

Riótól Johannesburgig

Az 1990-es években a legkülönbébb gazdasági, szociális, politikai és környezeti kérdések kezelésének nemzetközi próbaköve lett a fenntartható fejlődésről való gondolkodás. A fenntartható fejlődés fogalmának vizsgálatában jelentős fejlődést értek el, de a végrehajtás terén lassú volt a haladás.

„Az új évszázad legnagyobb kihívása egy elvontnak látszó eszme, a fenntartható fejlődés, amelyet a világ népeinek kell a gyakorlatba átültetniük.” – mondta 2001. március 14-én Kofi Annan, az ENSZ főtábornoka.

A Rio óta eltelt idő alatt számos oldalról született a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos konkrét kezdeményezés, de az UNCED céljainak megvalósulása késik. A környezet és a természetes források túlzott kiaknázása sérülékennyé teszi a világot, a szegénység abszolút számokban is nő, ezért – főleg a fejlett világban – az eddigi termelési és a fogyasztási szokások nem tarthatók fenn. Az egészségügy terén tapasztalható jelentős fejlődés ellenére olyan új problémák jelentkeztek, mint a HIV/AIDS, sok régi baj, például a malária újbóli megjelenése számos országban és közösségben növeli a gyermekhalandóságot és csökkenti az emberek várható életkorát.

Johannesburg, út a fenntartható jövő felé?

Tíz évvel Rio után a világ országainak képviselői újból összegyűltek, hogy áttekinthessék a Föld-csúcs addigi eredményeit, konkrét tennivalókat határozzanak meg, és kitűzzék az *Agenda 21* és a közelmúltban megjelent *Millenniumi Deklaráció* további fő feladatait. A 2002. augusztus 26. és szeptember 4. között lezajlott WSSD-n a fenntartható fejlődés egy sokkal jobban kidolgozott, új paradigmáját fogalmazták meg. A *Politikai Nyilatkozatban* megállapították, hogy a fenntartható fejlődés „három, egymástól független, egymást erősítő pilléren nyugszik”, ezek a gazdasági, a társadalmi fejlődés és a környezetvédelem. Ezeket „helyi, nemzeti, regionális és globális szinten” kell fejleszteni (5. cikkely). A paradigmában benne van az is, hogy bizonyos kritikus tényezők, mint a szegénység, a pazarló fogyasztás, a környezetrongálás, a városi nyomor, a népességszaporulat bonyolultsága és ezek egymást erősítő hatása eredményezi az egyenlőtlenséget, a konfliktusokat, valamint az emberi jogok megsértését.

A Csúcson megállapították, hogy lényegbevágó, gyakorlati lépéseket kell tenni az egymással összefüggő problémák megoldására. A johannesburgi összefüggés, amely célként a végrehajthatóságot tűzte maga elé, többek között megfogalmazták az egészséges ivóvíz, az egészségügyi ellátás, a modern és tiszta energia elérhetőségének jogát, és az ökoszisztémák további romlásának megállítását. A fenti vállalások mellett a kormányok, nem kormányzati és kereskedelmi szervezetek között 300-nál több, a fenntartható fejlődés erősítésére irányuló önkéntes partneri megállapodás jött létre. A kitűzött feladatok teljesítésén áll vagy bukik a Csúcs céljainak megvalósulása.

Összefoglalva: a fenntartható fejlődés sokoldalú, dinamikus fogalom, amelyet számos oldalról, sokféleképpen lehet megközelíteni. Egyesek szerint nincs szükség pontos definícióra, a fenntartható fejlődést inkább olyan átalakulási folyamatnak kell felfogni, amely szoros szálakkal kapcsolódik a helyi feltételekhez, igényekhez és prioritásokhoz. Mégis, ha nem is tudjuk megadni a fenntartható fejlődés egyértelmű meghatározását, a vele kapcsos-

latos globális kihívások szükségessé teszik a széles körű nemzetközi együttműködést, a politikai elkötelezettséget, a fenntartható jövő elérésére fordítandó energiát.

A fenntartható fejlődésre nevelés (ESD) víziója

A formális és informális oktatás, a közvélemény tájékoztatása és ébrentartása alapvető követelmény, ha azt akarjuk, hogy az egyének és a társadalmak a legjobb képességeiket fejthessék ki. A minden szinten folyó oktatás-nevelés a fenntartható fejlődés kulcsa, és ez megkívánja, hogy egyensúly álljon fenn a gazdasági, társadalmi célok, valamint a környezet iránti felelősségérzet között. A nevelés során gondoskodni kell arról, hogy a közösségek megfelelő jártasságra tegyenek szert, perspektívájuk legyen, megismerjék a fenntartható életmód értékeit. Számos tudományág interdiszciplináris, integrált fogalmaival és analitikus eszközeivel kapcsolatos ismereteket közölni kell (ENSZ Fenntartható Fejlődés Bizottsága, 2002). A nevelésben olyan új célokat kell kitűzni, amelyek fontosak a fenntartható fejlődés által megkívánt változások megvalósítása szempontjából. Különös figyelmet kell fordítani az oktatás fejlesztésére, reformjára, elsősorban az *Oktatás Mindenki Számára* (Education for All, EFA), a *Millenniumi Fejlesztési Célok* (Millennium Development Goals) és a *Nemzetközi Írás-olvasás Elterjesztése Évtizede* (International Literacy Decade) célkitűzéseire.

A WSSD végrehajtási tervében a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos két fő szempontot határoztak meg:

– Először: a nevelés a fenntartható fejlődés alapja, ezért az ESD céljait össze kell hangolni az *Oktatás Mindenki Számára* elveivel,

– Másodsor: a nevelés az értékek és magatartási formák, a jártasság és viselkedés elsajátításának fő eszköze, ezzel valósíthatók meg az életvitel terén a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos változások az egyes országokban és az országok között. Segítségével vethetjük fel a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos ütemtervben megfogalmazott problémákat: a nemek közötti egyenlőség, a környezetvédelem, a vidékfejlesztés, az emberi jogok, az egészségügyi ellátás, a HIV, a fogyasztási szokások kérdését.¹

A legtagabb értelemben vett nevelés az emberiség legfőbb reménye, a fenntartható fejlődés megvalósításának leghatásosabb eszköze. A jelenlegi nevelési rendszerek nem elégítik ki ezt az igényt, ezért rendkívüli a fontossága a nevelés minőségének, és annak, hogy célkitűzései közé felvegyük a fenntartható fejlődés tárgyalását, ami az UNESCO és a világ legfőbb feladatai közé tartozik.

A minden szintű és minden formájú nevelésnek kell elősegíteni azt, hogy a bármilyen korosztálybeliek jobban megértsék a világot, melyben élnek, a jövőnköt fenyegető olyan kérdések bonyolultságát és összefüggéseit, mint a szegénység, a pazarló fogyasztás, a környezet rongálása, a városi nyomor, a népességnövekedés, a nemek közötti egyenlőtlenség, az egészségügy, valamint a konfliktusok, az emberi jogok megsértése.

A nevelésről alkotott víziónk feltételezi a fenntartható jövőhöz szükséges ismeretek és jártasság holisztikus, interdiszciplináris megközelítését úgy, hogy az magában foglalja mind a formális, mind az informális nevelést.

Az ESD jelentése és hatóköre

Az ESD „kialakulóban lévő dinamikus eszme, amely a nevelés új víziója felé mutat, és fel akarja vértetni az emberek minden korosztályát arra, hogy vállalják a fenntartható jövő megalkotásának felelősségét, és élvezzék annak eredményeit”.² Nem annyira a fenntartható fejlődésről szóló, mint inkább a fenntartható fejlődés érdekében végzendő nevelőmunkáról van szó – így alakul ki egy mindenre kiterjedő, átfogó koncepció. Nemcsak a nevelőknek és a tanítványoknak kell megérteniük a fenntartható fejlődés lényegét, de részt kell venniük benne, és tovább kell fejleszteni annak interdiszciplináris jellegét. Az ESD olyan információorientált együttműködési elgondolás, amely a nevelőket és tanulókat egyaránt arra ösztönzi, hogy működjenek együtt, vitatkozzanak, használják fel tapasztalataikat és kreativitásukat. Az ESD-nek ez a dinamikus jellege eredményezi, hogy sokoldalúan használhatják fel a közösségi szellem, az oktatás és a gyakorlat minden jellegzetességét mint olyan hatalmas eszközt, amely nem csak a fenntarthatóság lényegét segít megérteni, de továbbfejleszti a tudást, perspektívát nyújt olyan egyéni és kollektív döntésekhez, amelyekkel megjavítják – mind rövid, mind hosszabb távon – az élet minőségét. Ez azt is jelenti, hogy annak ellenére, hogy még ha megegyezés jön is létre az ESD lényegét illetően, különbözőek lesznek a helyi összefüggések prioritások és megközelítések. Ez az egész kritikus pontja, ebből következik, hogy annak ellenére, hogy az ESD-nek nincs egyetlen „igazi” definíciója, közmegegyezés jöhet létre abban, hogy mivel járulhat hozzá a nevelés a fenntartható fejlődéshez.

Az ESD céljait, hangsúlyait, folyamatait helyileg kell meghatározni úgy, hogy megfeleljenek a lokális környezeti, társadalmi és gazdasági követelményeknek. Megkönnyíti ezt, ha a munkába bevonjuk a közösségeket, amelyeknek módjukban áll az embereket az őket érintő döntésekről tájékoztatni. A világ minden részéről származó, a fenntartható jövőre vonatkozó, jó megoldásokkal biztató tapasztalatok cseréje bővíti a választási lehetőségeket, változatosabbá teheti a nemzetközi együttműködés formáit. Az alapfokú oktatás javításával, a meglévő nevelési formák átalakításával fejleszthetjük a tudást, a mindennapi gyakorlatot, perspektívát és értékeket adunk az embereknek. Ez teszi lehetővé az egyének számára, hogy az iskola bevégezése után is tovább tanuljanak, fenntartható életfeltételeket teremtsenek a mindennapi életben.

Az ESD a következő területeken akar ugrásszerű fejlődést elérni: az alapfokú oktatás javítása, meglévő nevelési rendszerek minden szinten történő átalakítása a fenntartható fejlődés célkitűzéseinek támogatására, a közvélemény felvilágosítása.

¹ Az UNESCO főigazgatójának felhívása az UNESCO tagállamainak állandó küldötteihez a WSSD 2002. szeptember 30-i tanácskozása után.

² *Nevelés a fenntarthatóság érdekében – Riótól Johannesburgig. Mire tanít az elkötelezettség évtizede?* – WSSD, Johannesburg, 2002, p. 6.

Ezeket a területeket eredetileg az *Agenda 21* 36. fejezetében jelölték ki, majd kiterjesztve, a következő megfogalmazással felvették a Fenntartható Fejlődés Bizottsága (CSD) programjai közé:

– Tudatosítani kell a közvéleményben, mennyire fontos, hogy mindenki megértse azokat az elveket, amelyeken a fenntarthatóság alapszik. Ez megkívánja, hogy az emberek fenntartható fogyasztási és termelési modelleket kövessenek, és itt kiemelkedő szerepe van a médiának.

– Tekintet nélkül életkörülményeire és foglalkozására, mindenki kapja meg a lehetőséget egész élete folyamán a neveléshez és tanuláshoz. Ehhez felül kell vizsgálni a nemzeti nevelési-oktatási irányelveket, átalakítani a formális oktatási rendszereket.

– Úgy kell átalakítani a jelenlegi oktatást, hogy tartalmazza a társadalmi gazdasági környezeti ismereteket, ismertesse meg a fenntarthatóság értékeit és perspektíváit. A nevelésben kapjanak helyet a fenntartható fejlődésre vonatkozó nemzeti stratégiai és akciótervek.

– Különleges képzési formákat kell kifejleszteni, hogy a társadalom minden rétege számára biztosítsák a lehetőséget, hogy munkájukat a fenntarthatóságnak megfelelően végezhessék.

Az UNESCO a Nevelés a Fenntartható Fejlődésért Évtizedében

Az UNESCO-t jelölték ki az ENSZ *Nevelés a Fenntartható Fejlődésért Nemzetközi Évtizede* (DESD) fő végrehajtójaként, és ez nem volt véletlen. A Riói Föld-csúcs után 1992-ben a Fenntartható Fejlődés Bizottsága az UNESCO-t jelölte ki, mint az *Agenda 21* 35. fejezetének (Természettudományok) és a 36. fejezetének (Nevelés) felelősét. Ennek alapját már a stockholmi (1972), tbiliszi (1977) és moszkvai (1987) konferenciákon, illetve a Környezet és Fejlődés Világbizottságában megvetették (1987).

Az UNESCO belátja, hogy habár a fenntartható fejlődésre nevelés témája sok éven keresztül szerepelt a napirendjén, prioritást és világos célkitűzést a WSSD adott ennek a témának. Azt is elismeri az UNESCO, hogy számos partnerszervezetben és sokan egyénileg is dolgoztak ennek érdekében. Az UNESCO többletértéket akar adni az Évtizednek azáltal, hogy koherens stratégiai szerepet játszik benne.

AZ ENSZ az UNESCO-tól mint fő végrehajtó szervezettől a következőket várja el:

– Dolgozzon ki nemzetközi végrehajtási tervet, kapcsolódjon be a már működő nevelési folyamatokba, elsősorban a *Világnevelési Fórum* (World Education Forum) és az ENSZ *Írás-olvasás Elterjesztése Évtizede* (UN Literacy Decade, UNLD) által létrehozott *Dakar Akció Keretterv* (Dakar Framework for Action) munkájába.

– A végrehajtási tervet egyeztesse az ENSZ-szel, a fontosabb nemzetközi szervezetekkel, kormányokkal, nem kormányzati intézményekkel, minden érdekelt féllel.

– A legfontosabb, hogy a kormányok számára ajánlásokat fogalmazzon meg, hogyan integrálják a fenntartható fejlődés témáit az oktatásba, milyen legyen stratégiájuk és a különböző szinteken végzendő tevékenységükre vonatkozó tervük.

Mit tanultunk eddig?

A Rio és Johannesburg között eltelt tíz év alatt sok minden történt, sok hasznosat tanultunk (lásd a 2. sz. lábjegyzetet), de sok olyan feladat van még, amit nem sikerült elvégezni.

A fenntartható fejlődés oktatásával kapcsolatos tíz éves tapasztalataink közül a következőket kell kiemelnünk:

– A magasabb oktatási-nevelési formák csak az alapfokú oktatásra alapozhatók, mert itt van arra lehetőség, hogy megmagyarázzuk, mi is a fenntartható fejlődés.

– Szükség van a már meglévő oktatási irányelvek, programok és gyakorlatok olyan átfogalmazására, hogy azok tartalmazzák a fenntartható fejlődésre vonatkozó alapelveket, motivációkat és kötelezettségeket.

– A nevelés a vidék fejlődésének kulcsa, ezzel biztosíthatjuk a mezőgazdasági területek és közösségek gazdasági, kulturális és környezeti életképességét.

– Az egész életen át, mind technikai, mind szakmai téren felnőtt és közösségi formákban folytatott tanulás, a felsőoktatás, tanárok továbbképzése, mind a fenntartható jövő elengedhetetlen feltételei.

– A fenntartható fejlődés kihívásainak eleget tenni nehéz és bonyolult feladat. Új partnerkapcsolatok kiépítésére van szükség a kormányok, akadémiai és tudományos közösségek, tanárok, nem kormányzati szervezetek, helyi közösségek és a média között. Ezek mind fontosak a kulturált fenntarthatóság kialakításához.

Maradtak még ezeken kívül is fontos feladatok, kihívások, melyeknek eleget kell tennünk:

– A fenntartható fejlődésre nevelés beépítése a meglévő fejlesztési irányelvekbe és a nemzeti feladatok közé; itt szükség van a minisztériumok együttműködésének jobb összehangolására.

– A fenntartható fejlődéssel kapcsolatos vezéreleveket ki kell alakítanunk.

– Jobban kell hangsúlyozni – a formális és informális oktatásban – a fenntartható fejlődésre irányuló nevelést.

– Növelni kell azoknak az intézményeknek a kapacitását, amelyek a fenntartható fejlődésre nevelés szakmai tervezését és gyakorlatát végzik, és fejleszteni kell szakmai színvonalukat.

– Minden vonatkozásban javítani kell a fenntartható fejlődésre nevelés ellenőrzését, értékelését és az erről szóló beszámolók készítését.

– Fokozott figyelmet kell fordítani az önálló kezdeményezésekre, az ezektől származó irányelveket, programokat és tapasztalatot be kell építeni a hosszú távú nevelési tervekbe és a pénzügyi intézmények működésébe.

Az UNESCO szerepe a DESD-ben

Az UNESCO-nak mint „felelős ügynökségnek” a következő feladatokat kell teljesítenie:

– Legyen az ESD és az Évtized előmozdítója, szervezője és motorja.

– Segítse az egyes országokat, hogy képesek legyenek a fenntartható fejlődés nevelési feladatainak elvégzésére.

– Figyeljen oda a partnerekre, fogja össze kezdeményezéseiket, legyen összekötőjük az ENSZ felé, támogassa őket olyan végrehajtási tervekkel, dokumentumokkal és konferenciák szervezésével, amelyek illeszkednek a szokásos ENSZ folyamatokba.

– Ösztönözze a már működő szervezetek és hálózatok munkáját, könnyítse meg olyan új intézmények alapítását, amelyek meg tudnak felelni az ESD által támasztott hatalmas gyakorlati, követelményeknek.

– Legyen az UNESCO az új gondolatok megvitatásának fóruma, segítse az ESD-t fejlesztő stratégiákat.

– A civil szervezetekkel összefogva mozgósítsa a tömegeket a fenntartható fejlődés érdekében.

– Minden téren járuljon hozzá a jó tapasztalatok cseréjéhez.

– Mozdítsa elő az ESD-t szolgáló kutatást, gyakorlatot és innovációt.

– Támogassa és szilárdítsa meg a kevésbé ismert partnerek fontos tevékenységét.

– Keresse a jó együttműködést a magánszektorral.

– Számoljon be az ENSZ-nek a DESD-t támogató munkájáról.

Az UNESCO a saját intézményein keresztül továbbra is hozzá fog járulni a fenntartható fejlődéshez és az ESD-hez, beleértve az *Agenda 21* és a Fenntartható Fejlődés Bizottsága (CSD) munkáját. Kiemelt figyelmet fordít az EFA-ra, a vízellátásra, az írni-olvasni tudás elterjesztésére, mert ezek az ESD integráns részei.

Az UNESCO nem szponzoráló szervezet, és nem tekint magát globális koordinátornak. Vállalja a partnerségi felelősséget az ENSZ általános intézkedéseinek segítésére. Fenntartás nélkül dolgozik majd az ESD érdekében, támogatni fogja az egyes országok ilyen irányú tevékenységét, felkutatja a hiányosságokat és gyenge pontokat, mindent megtesz hogy ezeket energikusan és a partneri kapcsolatok építésével kiküszöbölje.

A Fenntartható Fejlődésre Nevelés Évtizedével kapcsolatos UNESCO-stratégia

2003. április 12-én az UNESCO Végrehajtó Bizottsága megbízta a Titkárságot, hogy irányítsa az ESD-évtized munkáját, konzultáljon más ENSZ ügynökségekkel, tagállamokkal és civil szervezetekkel. Az UNESCO kétirányú tevékenységet fejt ki: egyrészt a feladat fő ügynökségeként működik, másrészt önálló kezdeményezésekkel segíti az Évtizedet.

A vezetőszereppel kapcsolatban:

– Az UNESCO végrehajtási keretértet készít.

– Ebben a keretben építi be a partnerek hozzájárulását és javaslatait. Ideiglenes határidő 2003. június.

– Egyes esetekben az UNESCO felkéri a partnereket, fogalmazzák meg elgondolásaikat, és hogyan, kikkel akarnak együttműködni. A „keret kitöltése” lehetővé teszi, hogy alulról építkezve kidolgozzuk a Végrehajtási Tervet, hiszen a WSSD-nek éppen ez a legfontosabb alapelve.

– A Terv fogalmazványa a partnerség segítségével és a feltárt hiányosságok ismeretében kiegészíthető, javítható. Az UNESCO feladata éppen az, hogy társakat keresen a hiányosságok kiküszöbölésére.

– A Végrehajtási Terv kidolgozását 2003 novemberére tervezzük. Ezután további konzultációk következnek a regionális és világszervezetekkel, részt veszünk más szervezetek által szervezett konferenciákon, így a Végrehajtási Tervet 2004 első felére el tudjuk készíteni.

Saját tevékenységünk három területre terjed ki: *Nevelés Mindenki Számára, Küzdelem az Írástudatlanság Ellen és Víz*. Ez beleillik a Szervezet 2004–2005-ös kétéves programja fő irányelveibe, valamint a hatéves középtávú Nevelési Stratégiánkba. A fő figyelmet az oktatás–nevelés minőségére irányítottuk olyképpen, hogy megfeleljenek a tágabban értelmezett fenntarthatóság követelményeinek és a Johannesburgban lerögzített három alapelvnek. Az EFA és az Írástudatlanság Elleni Mozgalom keretében az UNESCO főképpen a tanárok iskolai és az iskolán kívüli munkájára figyel; a vizet illetően az UNESCO a tágabb értelemben „vízcentrikus nevelésre” koncentrálna.

MEGVALÓSÍTHATÓ-E A FENNTARTHATÓ VILÁG?

Ram Boojh

A *Fenntartható Fejlődés Világcsúcsot* (World Summit on Sustainable Development, WSSD), más néven Rio+10-et vagy Földcsúcs-2-t 2002. augusztus 26. és szeptember 4. között tartották Johannesburgban. Ez volt eddig a legnagyobb nemzetközi összejevetel, ahol a Föld jövője megvitatásra került. A hivatalos Csúcs mellett különböző helyszíneken „kísérő” konferenciákat is tartottak. A résztvevők száma 21000 volt, közöttük 104 állam- és kormányfő, 9000 küldött és 4000 sajtótudósító.

A szerző a *Connect* indiai Környezetnevelési Központ (CEE) támogatásával megjelenő hindi nyelvű változatának szerkesztője. Fordította *Menczel György*.

Amíg a WSSD-ig eljutottunk

Az első *Emberi Környezet ENSZ-Konferencián* (United Nations Conference on Human Environment, Stockholm, 1972) sok, a környezetre és a fejlődésre vonatkozó vita zajlott. 113 ország képviseltette magát, de csak két ország (Olaszország és Svédország) államfője vett részt végig a vitákban. A *Stockholmi Nyilatkozat* mégis a környezetvédelem *Magna Chartájává* vált, rengeteg környezetvédelmi elvi és törvényhozási kezdeményezést indított el az egyes országokban.

Stockholm után húsz évvel 1992 júniusában a világ vezetői újra találkoztak Rio de Janeiróban az *ENSZ Kör-*